

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΑΡΧΟΝΤΙΚΟΥ ΓΑΚΗ ΧΑΤΖΗ ΣΤΟ ΠΕΡΤΟΥΛΙ

*Βάλε παπά ευλογιτός/ μαστόροι ν' αρχινίσουν/ να κτίσουν πύργο αψηλό/
τ' άρχοντα Χατζή Γάκη/ πώχει το βιος αμέτρητο/ και τα πολλά
κοπάδια/ πώχει και την χρυσή καρδιά/ ψηλής γενιάς κλωνάρι.*

Τον Ιούνιο του 1823 ο Αρβανίτης Σελιχτάρ Μπόδα, δερβέναγας του Μαχμούτ πασά της Σκόρδας, διέλυσε στη θέση Μαύρη Πούλια τους επαναστάτες του Νικολού Στουρνάρη και λοξοδρομώντας έκαψε τα χωριά Περτούλι, Βετερνίκο και Πύρρα. Από την πυρπόληση εκείνη κάηκαν στα αντίστοιχα χωριά, τα αρχοντικά Π. Χατζηπερτούλη, Γ. Χατζηπέτρου και Αδάμ Πυργιώτη.

Οι κάτοικοι του Περτουλίου κατέφυγαν στο δάσος πάνω από το χωριό και εκεί μέσα σε πρόχειρες καλύβες έζησαν δεκαοκτώ χρόνια. Όταν τα πράγματα ησύχασαν κατέβηκαν στο Περτούλι και με Πραμαντιώτες μαστόρους και βοηθώντας ο ένας μετά τον άλλον ξανάκτισαν τα σπίτια του χωριού.

Στο μεταξύ ο Χατζηπετρούλης είχε πεθάνει και ο γιος του, ο Γάκης Χατζής έκτισε νέο αρχοντικό όχι εκεί όπου βρισκόταν το παλιό αλλά σε άλλη θέση πιο περίοπτη. Το αρχοντικό αυτό, σύμφωνα με την εντοιχισμένη πλάκα, κτίστηκε το 1841 και έμοιαζε περισσότερο με πολεμικό πύργο παρά με κατοικία. Εξωτερικά πάνω στα μουράγια του υπήρχαν πολλά σιδηρόφρακτα παράθυρα, πολλές πολεμίστρες και ολόασπρη ζεματίστρα, στο κέντρο της οποίας είχε τοποθετηθεί η μορφή του ιδρυτή σκαλισμένη σε γκριζοκαφετιά πέτρα. Η διπλή από ξύλο καστανιάς πόρτα του αρχοντικού στολισμένη με χοντρά καρφιά, είχε διπλές αμπάρες, γερά μάνταλα και δυο μπρούτζινες σκαλιστές λαβές που εσωτερικά ήταν επιστρωμένες με κόκκινο βελούδο.

Εκτός από την κυρία είσοδο στη δυτική πλευρά του πύργου υπήρχε μια μικρή πόρτα από ξύλο καστανιάς, η οποία χρησίμευε για έξοδο διαφυγής.

Πάνω από την κυρία είσοδο του αρχοντικού είχε τοποθετηθεί ο πέτρινος βυζαντινός θόλος του παλιού πυρπολημένου αρχοντικού. Στον θόλο αυτόν ήταν σκαλισμένες οι εξής παραστάσεις: Στο κέντρο του θόλου ο δικέφαλος αετός, σύμβολο εθνικής δύναμης. Δεξιά από τον αετό, ένα περιστέρι, σύμβολο της ειρήνης, αριστερά ένα τρυγόνι, σύμβολο της συζυγικής πίστης. Κάτω από αυτά τα τρία σύμβολα υπήρχε στο κέντρο σκαλισμένη η πεντάφλα, σύμβολο των μελών της Φιλικής εταιρείας, δίπλα μια ρόδα, σύμβολο της τύχης και παραδίπλα ένα τσαμπί σταφύλια, σύμβολο της ευτυχίας.

Συνεχόμενο του λίθινου πύργου υψωνόταν το μπούρτζι με ξύλινο κουρμπέ. Στον ανατολικό τοίχο αυτού προεξείχε γκρίζο πέτρινο ομοίωμα κάνης κανονιού και πιο πάνω σκαλισμένο το πρόσωπο του Γάκη Χατζή.

Στον ανατολικό τοίχο του πύργου υπήρχε σοφίτα. Τόσο ο κουρμπές στο μπούρτζι όσο και ο κουρμπές της σοφίτας είχαν κατασκευαστεί από καστανίσια μαδέρια, ανάμεσα στα οποία είχαν διανοιγεί πολεμίστρες.

Η αυλή ήταν πλακοστρωμένη με ντόπια πέτρα και δεξιά και αριστερά της κυρίας εισόδου υπήρχαν πεζούλες.

Στο εσωτερικό του πύργου εκτός από το ισόγειο υπήρχαν δυο όροφοι. Στο ισόγειο υπήρχαν κελάρια, αμπάρια και υπόγειο. Στον πρώτο όροφο υπήρχαν τρία μεγάλα δωμάτια, ένας μεγάλος σοφάς και ένα αποχωρητήριο. Στο διάδρομο υπήρχε μια καταπακτή, η οποία οδηγούσε σε κτιστή μυστική δίοδο στο ύψος του ανθρώπου. Η δίοδος αυτή σε έβγαζε πολύ μακριά από τον πύργο. Ήταν ο δρόμος διαφυγής. Στον δεύτερο όροφο υπήρχαν τέσσερα δωμάτια, κουζίνα, σοφάς, ένα δεύτερο αποχωρητήριο και τα μικρά δωμάτια του μπουρτζιού.

Στους τοίχους τωνωματίων υπήρχαν μεγάλες μεσάντρες με πουλίτσες.

Οι τοίχοι στον μεγάλο οντά του επάνω ορόφου ήταν ζωγραφισμένοι από λαϊκούς ζωγράφους με παραστάσεις από τη φύση. Υπήρχε μια ωραία παράσταση με μια στάνη, έναν τσοπάνο και πρόβατα, ελάφια και ένα λιοντάρι, πιθανότατα το λιοντάρι να συμβόλιζε την ισχύ του αφέντη του σπιτιού. Στο ταβάνι του οντά ήταν ζωγραφισμένα αστέρια και κρίνα. Στη μεγάλη μεσάντρα υπήρχαν ζωγραφιές που εικόνιζαν ζώα και πτηνά της Αγίας γραφής.

Ο πύργος αυτός πυρπολήθηκε από τους Γερμανούς τον Νοέμβριο του 1943. Χάρη στον δισσέγγονο του ιδρυτή Στέλιου Χατζηστεργίου σώθηκαν μερικές πέτρες των παραστάσεων που εντειχίστηκαν στο νέο σπίτι.

Αλέξανδρος Κ. Χατζηγάκης

Εφ. «Αναγέννησις» 24/4/1958

Την αποδελτίωση και μεταγραφή του κειμένου έκανε η **Μαρούλα Κλιάφα**